

14.9.2021**Eduskunnan lakivaliokunnalle**

Asia Helsingin käräjäoikeuden lausunto Valtioneuvoston selonteosta sisäisestä turvallisuudesta (VNS 4/2021 vp)

Helsingin käräjäoikeus esittää lausuntonaan seuraavan.

Käräjäoikeus käsittelee lausunnossaan vain oikeudenhoitoa ja erityisesti käräjäoikeuksia koskevia seikkoja.

Yleistä

Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta keskittyy asian luonteesta johtuen olennaisin osin turvallisuusviranomaisten toimintaan. Päämääränä selonteossa (kohta 2.4.) todetaan mm. olevan, että turvallisuusviranomaisten ja oikeudenhoidon palvelut tuotetaan niin, että ihmiset saavat tarvitsemansa avun koko maassa nopeasti, tehokkaasti ja yhdenvertaisesti. Päämäärän saavuttaminen edellyttää selonteon mukaan riittävää henkilöstöä ja kalustoa, niiden kehittämistä ja toimivaa viranomaisyhteistyötä.

Tavoitteeseen on helppo yhtyä. Sisäinen turvallisuus ja oikeudenhoito ovat valtion ydintehtäviä. Niillä turvataan yhteiskunnan toimivuus ja yhteiskuntarauha. Sisäisen turvallisuuden toteutuminen edellyttää, että kansalaisilla on turvanaan myös riippumattoman, toimivan ja tehokkaan oikeuslaitoksen tarjoama oikeussuoja.

Tuomioistuimien osalta tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että niiden perusrahoitus on turvattu ja riittävällä tasolla. Tällä hetkellä näin ei ole, vaan perusrahoitus on jo useita vuosia ollut riittämätön.

Keskimääräiset käsittelyajat käräjäoikeuksien keskeisimmissä asiaryhmissä rikos- ja riita-asioissa vaihtelevat merkittävästi eri käräjäoikeuksissa ja tässä suhteessa ihmiset eivät saa oikeusturvaa maan eri osissa yhdenvertaisesti. Helsingin käräjäoikeudessa rikos- ja riita-asoiden käsittelyajat ovat selvästi pidemmät kuin useimmissa muissa maan käräjäoikeuksissa. Koronapandemia on huonontanut tilannetta entisestään ja pandemian vuoksi erityisesti rikosasioiden käsittely on vuonna 2020 ja myös kuluvana vuonna 2021 huolestuttavasti ruuhkautunut. Ilman merkittäviä lisäresursseja ruuhkaa ei saada purettua vuoden 2022 aikana vaan purkaminen tulee vaatimaan tätä pidemmän ajan. Helsingin käräjäoikeus ei tällä hetkellä voi tarjota etenkään

rikosasioissa ihmisille oikeusturvaa kohtuullisessa ajassa ilman aiheetonta viivytystä.

Tuomioistuimille on osoitettava riittävät resurssit niin, että ne voivat täyttää tehtävänsä: ratkaista varmasti, luotettavasti, kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisin kustannuksin kaikki niiden käsiteltäväksi tulevat asiat

Selonteossa todetuin tavoin laadukkaat palvelut edellyttävät riittäviä voimavaroja (5.10.). Käräjäoikeus yhtyy siihen näkemykseen, että rikosprosessia on tarkasteltava kokonaisuutena sekä otettava huomioon koko viranomaisketju: poliisi, syyttäjä ja tuomioistuin. Poliisille suunnatut lisäresurssit edellyttävät vastaavaa lisäystä rikosprosessin myöhemmissä vaiheissa. Vain koko viranomaisketjun resursseista huolehtimalla voidaan parantaa kansalaisten oikeusturvaa selonteossa esitetyllä tavalla.

Oikeusturvan toteutumisen kannalta on tärkeätä, että poliisin, syyttäjän ja tuomioistuinten välinen yhteistyö toimii hyvin (5.7.3.). Poliisin ja syyttäjän esitutkintayhteistyö on myöhemmän rikosoikeudenkäynnin oikean kohdentumisen ja sujuvuuden kannalta tärkeätä. Tämä tulee esille erityisesti esim. laajoissa talousrikos- ja huumausainerikosasioissa. Yhteistyön puutteet näkyvät esitutkinnan, syyteharkinnan ja oikeudenkäynnin pitkittymisenä sekä oikeudenkäynnin kohdentumisessa. Yhteistyö ei tällä hetkellä aina näytä toimineen parhaalla mahdollisella tavalla, vaan sitä on syytä parantaa ja syyttäjien aktiivista osallistumista asian esitutkintaan lisätä.

Selonteon mukaan (5.7.3.) tarkoituksena on toteuttaa mm. rikosprosessin keventämiseen tähtäviä toimenpiteitä. Ne ovat kannatettavia. Tärkeätä kuitenkin käräjäoikeuden näkemykseen mukaan olisi toistuvien yksittäisten osittaisuudistusten (keventämistoimien) sijaan ensin huolellisesti kartoittaa nykyprosessin keskeiset ongelmakohdat ja arvioida, mitä hyvä, joustava ja tehokas rikosprosessi edellyttää sekä sen jälkeen päättää tarvittavista uudistuksista ja toteuttaa ne.

Yksittäisiä havaintoja selonteosta

Kohdassa 3.6.11. todetaan, että toteutetut rakenneuudistukset ovat luoneet aikaisempaa paremmat edellytykset kohdentaa tuomioistuinten resurssit tarkoituksenmukaisesti ja edistää tuomarien erikoistumista. Käräjäoikeus yhtyy tähän näkemykseen. Erittäin tärkeä uudistus tuomioistuinten näkökulmasta on ollut myös riippumattoman Tuomioistuinviraston perustaminen vuoden 2020 alusta. Virasto on jo ensimmäisenä toimintavuotenaan osoittanut tarpeellisuutensa.

Kohdassa 5.8.3. käsitellään tiedusteluasioita. Asioiden tuomioistuin käsittely on keskitetty Helsingin käräjäoikeuteen. Tiedusteluasioiden käsittelystä käräjäoikeudessa aiheutuu sellaisia erityisiä resurssitarpeita, joita ei ole ennen oikeushallinnossa ollut. Tiedustelulakien mukanaan tuomat resurssitarpeet on otettava huomioon myös oikeusministeriön hallinnonalalla. Muutoin asioiden käsittelyn sujuvuus käräjäoikeudessa saattaa vaarantua.